

VZTAH MEZI ABÚZEM NIKOTINU A ŠKOLNÍM PROSPĚCHEM V ADOLESCENCI

Tato práce vychází z výzkumu Borlanda a Rudolpha (1975), kteří se ve své studii zabývali efektem nízkého socioekonomického statusu, kouření rodičů a školní neúspěšnosti na kouření cigaret u středoškolských studentů a studentek. Přičemž výsledky tohoto výzkumu naznačují, že ze tří uvedených nezávisle proměnných má na kouření cigaret u adolescentů nejvyšší vliv školní neúspěšnost. Vztah mezi abúzem návykových látek a školním prospěchem u dospívajících navíc nalézá i mnoho dalších výzkumů (např. Cheah et al., 2021; Chadi et al., 2020).

Z těchto důvodů jsme se rozhodli vztah mezi abúzem nikotinu a školní neúspěšností ověřit také na českých studentech a studentkách. Pro tento účel jsme tedy použili datovou matici o 200 záznamech získaných od 36 (tj. 18 %) studentů a 164 (tj. 82 %) studentek středních škol ve věku od 15 do 19 let. Přičemž 85 (tj. 42,5 %) z celkového počtu respondentů/respondentek navštěvovalo gymnázium a 115 (tj. 57,5 %) střední odbornou školu. Jedná se o datový soubor získaný pro účely vlastní bakalářské práce.

Abúzus nikotinu jsme se rozhodli měřit pomocí odpovědi na otázku číslo 13 z dotazníku Výskyt rizikového chování u adolescentů – VRCHA (Dolejš & Skopal, 2013), která zní: „*Vykouříš denně více než 5 cigaret?*“ a je možné na ni odpovědět „*Ano*“ nebo „*Ne*“. Jedná se tedy o dichotomickou závisle proměnnou. Za ukazatel školní (ne)úspěšnosti jsme si pak zvolili průměr známek studentů/studentek. Konkrétní hypotéza, kterou jsme si stanovili na základě výše uvedeného výzkumu, zní: „*Zvýší-li se (tzn. zhorší-li se) průměr známek studentů/studentek, zvýší se také jejich šance na to, že vykouří více než 5 cigaret denně.*“

Zmiňovanou hypotézu jsme se rozhodli ověřit pomocí logistické regrese kvůli tomu, že se jedná o statistický postup, který vysvětluje chování dichotomické závislé proměnné za pomoci jednoho či několika faktorů, které mohou být jak spojité, tak kategoriální. To odpovídá námi zvoleným proměnným, které jsme do modelu zařadili. Jejich výčet vypadá následovně:

- závisle proměnná – odpověď na otázku, zda vykouří více než 5 cigaret denně;

Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=67>.

- nezávisle proměnná – průměr známek;
- kovariáty – pohlaví, typ střední školy, věk.

Můžeme si povšimnout, že kromě již zmíněných závisle a nezávisle proměnných jsme do modelu zařadili také tzv. kovariáty, kterými se v našem případě stali pohlaví, typ střední školy a věk. Od nezávisle proměnných se liší tím, že jsme je do modelu zařadili ne proto, že by jejich vliv byl ve středu našeho zájmu, ale proto, aby nebyly příčinou zkreslení (Dostál, 2021).

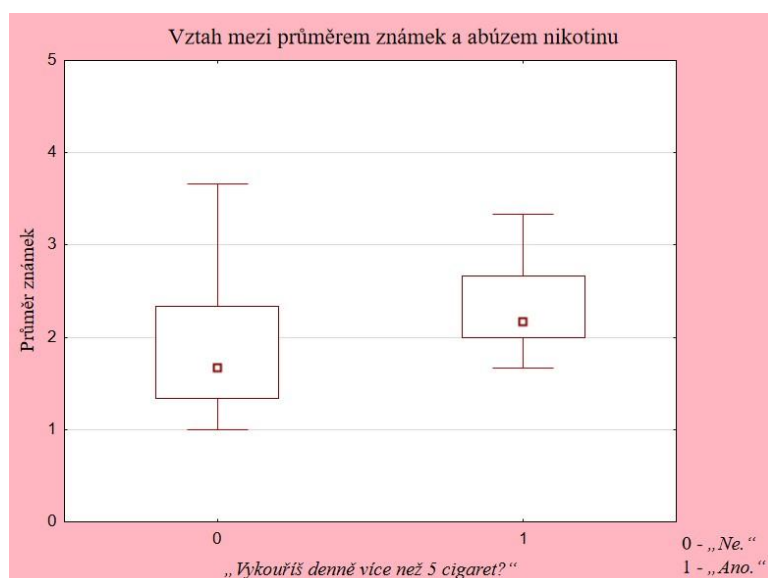
Hypotézu o statistické významnosti vztahu mezi abúzem nikotinu a školním prospěchem jsme pak ověřili pomocí testu statistické významnosti regresního koeficientu u regresoru průměr známek. Tento test jsme provedli v programu Statistica a spočíval v tom, že si pomocí programu spočítáme Waldovu statistiku a příslušnou p hodnotu. Výsledky tohoto testu pak shrnuje tabulka 1:

Tab. 1: Test statistické významnosti vztahu mezi abúzem nikotinu a průměrem známek

Regresor	Poměr šancí	Testová statistika	P hodnota
Průměr známek	2,94	5,77	0,02

Ve sloupci „*Poměr šancí*“ tabulky 1 můžeme vidět, že zvýší-li se (tzn. zhorší-li se) průměr známek studentů/studentek o jeden stupeň, pak v průměru téměř třikrát (přesně řečeno 2,94x) vzroste šance, že vykouří více než 5 cigaret denně. Přičemž ve dvou následujících sloupcích tabulky 1 můžeme vidět, že vztah mezi kouřením a prospěchem studentů/studentek je signifikantní, což znamená, že námi stanovenou hypotézu je možné na 5% hladině statistické významnosti přijmout ($p = 0,02$). Pro lepší představu připojujeme také graf 1:

Graf 1: Vztah mezi průměrem známek a abúzem nikotinu

Z grafu 1 je taktéž možné vyvodit, že naše výsledky jsou ve shodě se studií Borlanda a Rudolpha (1975), jelikož medián průměru známek (označený malým čtverečkem uvnitř) studentů/studentek, kteří/keré kouří více než 5 cigaret denně, je vyšší než u studentů/studentek, kteří/keré nekouří více než 5 cigaret denně. Můžeme tedy říci, že jsme stejně jako uvedení autoři našli vztah mezi kouřením a jedním z ukazatelů školní (ne)úspěšnosti.

LITERATURA:

- 1) Borland, B. L., & Rudolph, J. P. (1967). Relative effects of low socio-economic status, parental smoking and poor scholastic performance on smoking among high school students. *Social Science & Medicine*, 9(11), 27-30. [https://doi.org/10.1016/0037-7856\(75\)90155-9](https://doi.org/10.1016/0037-7856(75)90155-9)
- 2) Dostál, D. (2021). *Lineární statistické modely v psychologii*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- 3) Chadi, N., Li, G., & Hadland, S. E. (2020). Adverse school outcomes and sexual risk behaviors among high school students with e-cigarette and marijuana use. *Journal of Adolescent Health*, 66(2), 517–521.
- 4) Cheah, Y. K., Kee, C. C., Lim, K. H., & Omar, M. A. (2021). Mental health and risk behaviors among secondary school students: A study on ethnic minorities. *Pediatrics & Neonatology*, 62, 628–637. <https://doi.org/10.1016/j.pedneo.2021.05.025>

Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=67>.